CLAY I NYT
NR. 5 2020

UNIKA PÅ RETTE HYLDE

CLAY erhverver sjælden Fanny Garde-vase med støtte fra Ny Carlsbergfondet

af Susanne Bruhn, kunsthistoriker og ph.d. – studerende

Fanny Garde (1855-1928)
***Vase med Løvetand*, 1898**
Porcelæn, højde 44 cm
Udført på Bing & Grøndahl
Foto: Henrik Wichmann

Verdensudstillingen i Paris i 1900 var en international begivenhed med knap 50 millioner besøgende på blot syv måneder. Udstillingen har for længst opnået ikonstatus i designhistorien, ligesom den markerer en milepæl i Bing & Grøndahls historie. Fabrikken havde tre år tidligere hyret den kontroversielle maler, J. F. Willumsen (1863-1958), som kunstnerisk leder og givet ham frie hænder til at eksperimentere med en ny porcelænsstil i samarbejde med fabrikkens egne kunstnere, heriblandt Fanny Garde (1855-1928).

Hendes hvide skulpturelle vase med det karakteristiske bronzefarvede bånd ses tydeligt på fotoet af fabrikkens stand på Pariserudstillingen, hvor den er prominent placeret i forgrunden til venstre på det sekskantede podie. Vasen er dekoreret med løvetand (mælkebøtte). Plantens fligede blade fremhæves elegant af tynde, grønne konturlinjer, og på den øverste del er placeret små grupper af gråhvide mælkebøttefrøstande. Vasens smalleste sted markeres af et bredt bronzefarvet bånd med et slynget ornament. Den kraftige skærv og de nederste vandrette bånd i brunt og hvidt understreger vasens monumentalitet. Dekorationen er udført med stor præcision og underskåret i ganske lavt relief, så lys- og skyggevirkninger øger kontrasten mellem det hvide porcelæn og de farvede glasurer.

Et hovedværk

Den sjældne vase er et hovedværk i Fanny Gardes oeuvre og interessant som hendes personlige tolkning af J.F. Willumsens kunstneriske strategi for Bing & Grøndahls udstillingsværker. 1890'ernes populære porcelænsvaser med naturalistiske motiver i underglasurmaleri og blålige nuancer var bestemt ikke noget for J.F. Willumsen. Hans idealer lå et andet sted. Han ønskede at skabe kunst, derfor prioriterede han den skulpturelle form og et betydningsbærende indhold. Samtidig skulle glasurfarverne påmales, gerne med kraftige strøg og uden brug af stænketoner for at fremhæve kontrasterne, så også porcelænets hvide farve kom til sin ret. Karakteristika, som netop genfindes i den nyerhvervede vase af Fanny Garde.

Men hvad med indholdet eller fortællingen, som også var blandt J.F. Willumsens fordringer til kunsten? I Royal Copenhagen Samlingen på CLAY findes mange af Fanny Gardes detaljerede naturstudier af blomster og planter, men motivet på denne vase er langt fra de naturalistiske gengivelser. Selvom vi kan genkende frøstande og de fligede blade fra mælkebøtten, så har kunstneren i stedet prioriteret den skulpturelle og dekorative virkning. Traditionelt har man i kristen kunst benyttet den gule mælkebøtte som symbol for sorg, men i 1895 brugte man den også som symbol for *Kvindernes*

Bing & Grøndahls stand på Verdensudstillingen i Paris 1900. Fanny Gardes vase er placeret på hovedpodiet i forgrunden til venstre. Hun skabte flere af værkerne på standen bl.a. *Vase med Stedmoderblomster,* der kan skimtes i baggrunden. Den befinder sig også i CLAYs samling
Foto: ukendt

Udstilling fra Fortid til Nutid i København. I øvrigt en udstilling, som Fanny Garde tog aktivt del i, blandt andet som udvalgsmedlem i 'Industri-Afdelingen'. Udstillingens succes blev efterfølgende markeret med en erindringsplatte, tegnet af Arnold Krog (1856-1931) fra Den kgl. Porcelainsfabrik, hvor han brugte mælkebøttens frøstande i motivet. Fanny Garde har ikke selv efterladt sig oplysninger, men måske er hendes store unikavase en hyldest til de mange kvindelige kunstnere fem år efter den store udstillingsmanifestation i København?

Arnold Krog
Skitse til erindringsplatte for Kvindernes Udstilling i 1895
akvarel på papir, 240 x 315 mm
CLAY Royal Copenhagen Samlingen
Foto: CLAY

Tidlig succes med hejrer og måger

Fanny Garde var en af de første kvinder i Danmark, der fik en formel kunstnerisk uddannelse. I 1876 blev hun optaget på Tegneskolen for Kvinder i København. På denne tid havde kvinder ikke adgang til hverken de tekniske skoler eller kunstakademiet, så Tegneskolen, der åbnede 4. januar 1876 efter betydeligt pres fra Dansk Kvindesamfund, var ikke blot en kvindepolitisk sejr, men også en reel mulighed for kvinder til at få en kunstnerisk uddannelse. Her undervistes i tegning, grafik og kunsthåndværk for at kvalificere eleverne til et arbejde i den hastigt voksende kunstindustri, og porcelænsfabrikkerne var blandt de virksomheder, der ofte havde brug for dygtige kunstnere.

Efter elevtiden fortsatte Fanny Garde som underviser på skolen, og her mødte hun den lidt yngre Effie Hegermann-Lindencrone (1860-1945). Mødet blev begyndelsen på et livslangt arbejdsfællesskab og nært venskab, og allerede i 1886 blev de begge hentet til Bing & Grøndahl af fabrikkens kunstneriske direktør Pietro Krohn (1840-1905).

Han havde en særlig opgave til dem. Den krævede tekniske færdigheder og eminente tegneevner. De skulle udføre det komplicerede og detaljerede blåmaleri på fabrikkens prestigeprojekt *Hejrestellet*, der var tegnet af Pietro Krohn selv. Stellet til 24 personer blev første gang præsenteret i København i 1888 og året efter i Paris på Verdensudstillingen.

Faktaboks

Fanny Garde og Effie Hegermann-Lindencrone nummererede deres unika-produktion. Den nyerhvervede vase har nr. 583 og er dermed skabt næsten samtidig med Effie Hegermann-Lindencrones *Vase med Frøbid*, 1898, der har nr. 587. Et andet kendt Fanny Garde værk *Vase med Stedmoderblomster,* 1898 har nr. 564.

Alle tre værker blev vist på Verdensudstillingen i Paris i 1900 og udgør i dag hovedværker i CLAYs fornemme samling af Bing & Grøndahl porcelæn.

Begge gange med stor succes for fabrikken, men også for de to unge kvinder, der hermed havde bevist deres kunstneriske værd.

De fortsatte på fabrikken, hvor de delte atelier og arbejdede tæt sammen. De malede porcelæn til produktionen, men allerede i 1890, året efter succesen med *Hejrestellet*, skabte de også deres egne unikaværker. Det er også værd at lægge mærke til, at Fanny Garde sidst i 1890'erne desuden designede fabrikkens salgssucces, *Mågestellet*.

Stellet blev produceret i mere end 50 år, og med retrobølgen har det opnået fornyet interesse.

Samarbejdet og venskabet mellem de to kvinder fortsatte helt frem til Fanny Gardes død i 1928. De var kunstnerne bag Bing & Grøndahls mest raffinerede, personlige værker og skabte skønvirkeporcelæn i verdensklasse.

Artiklens referencer

- Charles A. Been (1900): *Danske kunstindustrielle Arbejder paa Verdensudstillingen i Paris. Udstillingen i Kunstindustrimuseet*. Tidsskrift for Kunstindustri, pp. 25-34 Bing & Grøndahls Porcelainsfabrik Kjøbenhavn. 1910. København
- Susanne Bruhn (2012): *Læredigte i porcelæn. J.F. Willumsen som kunstnerisk leder hos Bing & Grøndahl 1897-1900*. Bruhn & Wirnfeldt (red). Ny keramik i dialog med J.F. Willumsen
- Mirjam Gelfer-Jørgensen (2014): *Pietro Krohn – Danmarks Kunstneriske Puls. Kunst. Teater. Museum.* København. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
- Erik Lassen (1978): *En københavnsk porcelænsfabriks historie*. København. Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck

CLAY KERAMIKMUSEUM I EN CORONA-TID

af CLAY Nyt redaktionen

I godt to måneder har den flotte dobbeltdør ud mod Kongebrovejen været låst. CLAY Keramikmuseum har været Corona-lukket som alle kulturinstitutioner i Danmark.

Men inde i huset har der været liv og travlhed. Trapperne ned til udstillingssalene er blevet slebet og grundigt rengjort, så de fremstår mindst lige så smukke, som da vi betrådte dem for første gang i 2015, da museet genåbnede. For enden af trapperne kan vi nå at fordybe os i Cathrine Raben Davidsens mytiske udstilling *TOTEM* endnu engang. Museets arbejde med at forlænge denne særudstilling er heldigvis lykkedes.

Længere fremme - og med den fantastiske og velkendte udsigt over Lillebælt - kan vi glæde os over, at dygtige folk har været i fuld sving med at opsætte en splinterny udstilling om Carl-Henning Pedersen og hans vilde udsmykninger på keramiske krukker – og meget mere. Også denne udstilling er blevet forlænget.

Den gamle hovedbygning har fået en kærlig makeover. Taget er restaureret, og der er installeret et automatisk brandalarmeringsanlæg, og nye sikkerhedsløsninger er under planlægning. Også i sidefløjen har der været travlhed. Registreringen af Royal Copenhagen Samlingen er blevet intensiveret, og registratorerne er nået meget langt.

Ud af sikkerhedskravene om at undgå smitteoverførsel for besøgende springer nye tanker om endnu bedre permanente forhold for museumsgæsterne. Ind- og udgangen til museet er blevet adskilt for at opnå et bedre flow for de besøgende, og der er midlertidigt etableret café på førstesalen og udendørs servering. Den hygiejniske standard er om muligt højnet. Bestræbelserne går på, at det skal være trygt og behageligt at bevæge sig rundt på CLAY, med eller uden truslen om Coronavirus. Også i bestyrelsen for CLAY Venner tænkes der nyt om samværet i venneforeningen. Fx tænkes udflugter, foredrag og møder i et nyt format. Måske med elektroniske midler, men uden at glemme fysiske sammenkomster.

Det er ikke første gang, at Danmark er blevet lukket ned. På Fandens fødselsdag den 11. juni 1853 blev landet ramt af kolera og flere tusinde mennesker døde i forløbet. Store forsamlinger blev forbudt og flere kulturinstitutioner lukkede ned, dog ikke Nationalmuseet. Her udtalte Nationalmuseets skaber Christian Jürgensen Thomsen, der netop havde åbnet udstillingen Antiksamlingen i Prinsens Palæ i København, at "det er af stor nytte, at folks tanker abstraheres, og det vil netop museer bevirke [...]" for "mens folk ser museet, så tænker de ikke på kolera [...]", og han fortsatte "undgå forsamlinger, hvor mange kommer sammen i et lille rum, åbn museer, og der sker noget nyttigt." (Peter Pentz, museumsinspektør, dr. phil og kurator. *Corona, kolera og kultur-kroner* i: Weekendavisen den 8. april 2020). Christian Jürgensen Thomsen havde ret, kulturinstitutioner er nyttige, og kulturoplevelser har værdi for det enkelte menneske.

Efterspørgslen efter kulturoplevelser er stor, og under krisen har det vist sig, at kulturinstitutioner med kreativitet og nytænkning har haft held til at omstille sig. Det kunne være til noget, der bliver til permanente aktiviteter, der kommer til at danne grundlag for fremtidens udvikling i kulturlivet. Krisen kan bruges som afsæt for innovation og nyskabelse. Måske tog vores kulturminister fejl, da hun kaldte det upassende, at spørgsmålet om støtte til kulturinstitutioner kom frem. Kulturoplevelser har værdi for det enkelte menneskes dannelse og rolle i samfundet.
Så, gudskelov, at vi igen kan besøge CLAY og nyde kunsten, æstetikken, det fysiske fællesskab og de nye tiltag, der kommer de besøgende til gode - og kan lære os en ny museumsadfærd. Mange infektionssygdomme kan forebygges, hvis vi fastholder grundig håndvask som rutine og holder afstand!

Gæsterne skal vide, at der bliver passet godt på dem på CLAY, og meget er gjort for at opfylde sundhedsmyndighedernes anbefalinger og vejledninger.

Jais Nielsen (1885-1961)
***Pottemageren,* 1925**
Stentøj
Royal Copenhagen Samlingen
Foto: CLAY

Et Jais Nielsen ikon og et tidstypisk symbol anno 2020 byder velkommen i trappeopgangen på CLAY Keramikmuseum

NYT FRA CLAY KERAMIKMUSEUM

OMVISNING I *TOTEM*

Onsdag den 17. juni viser direktør Pia Wirnfeldt rundt i Cathrine Raben Davidsens udstilling *TOTEM*.

Omvisningen begynder kl. 19 og varer ca. 45 min.
Arrangementet er gratis, når entré er betalt.
For CLAY Venner er arrangementet også gratis ved fremvisning af gyldigt medlemskort.

Museet har åbent til kl. 20, og det vil også være muligt at besøge Café CLAY indtil kl. 19.30 (køkkenet lukker kl. 19.00).

TREKANTSOMRÅDETS FESTUGE

Hen over efteråret tages der igen fat på rækken af aktiviteter på museet. Igen i år deltager CLAY Keramikmuseum i Trekantsområdets Festuge, der strækker sig over hele efteråret. Det første arrangement afholdes den 1. september, hvor der er åbning af en stor installation i museumsparken. Også den 4. og 5. september bliver der afviklet events med forskellig optræden. Mere om disse arrangementer senere. Det anbefales at følge med i festugens programmer og på sociale medier som fx Facebook og Instagram, når tiden nærmer sig. CLAY Nyt informerer også i løbet af efteråret.

NYT FRA CLAY VENNER

Flemming Stounberg ved computeren
Foto: CLAY

FORMANDSSKIFTE I BESTYRELSEN

Den 18. maj – efter lang tids Corona-pause - genoptog CLAY Venners bestyrelse arbejdet. Mødet blev afholdt i Pavillonen på CLAY, hvor vi kunne sidde i behørig afstand fra hinanden.

Stor var gensynsglæden og glæden over at komme i gang med arbejdet igen.

Det blev på mange måder et anderledes møde, idet vi skulle tage afsked med formanden for CLAY Venners bestyrelse, Flemming Stounberg. Flemming havde kort tid forinden meddelt, at han af private årsager ønskede at træde ud af bestyrelsen med øjeblikkelig virkning.

Bestyrelsens sekretær, Ole Rahbek, takkede på vegne af bestyrelsen den afgående formand, Flemming Stounberg, for hans store arbejde som bestyrelsens formand. Først med en reference til de seneste 4 år:

Flemming blev valgt som formand for bestyrelsen den 9. marts 2016 på bestyrelsens konstituerende møde efter generalforsamlingen den 6. marts. De godt og vel 4 år føles som en meget lang periode – navnlig fordi der er sket så utrolig meget. Først igennem en temmelig turbulent periode omkring åbningen af det nye museum, siden i en stabiliseringsfase, hvor foreningens medlemstal blev kraftigt forøget.

Dernæst omtalte Ole Flemmings meget dygtige indsats i denne periode og understregede, at Flemmings stil som formand havde været præget af en stor og flot arbejdsindsats. Specielt takkede Ole for Flemmings evne til at skabe en funktionsdygtig bestyrelse, herunder et aldrig svigtende godt samarbejde imellem formand og sekretær.

Ole fremhævede også Flemmings evne til på en saglig og overbevisende måde at være foreningens ansigt udadtil og at forestå det daglige samarbejde mellem foreningen og museets ledelse. Disse opgaver må den resterende del af bestyrelsen nu lære at håndtere lige så overbevisende.

Også Pia Wirnfeldt takkede på museets vegne Flemming for den store, professionelle og engagerede indsats gennem de sidste 4 år. 4 år i en travl vækstperiode for museet, hvor det gode samarbejde mellem museet og CLAY Venner er blevet styrket, og hvor CLAY Venners aktiviteter på alle måder er vokset.

Afslutningsvis overrakte Ole Rahbek og Pia Wirnfeldt Flemming gaver som tak for indsatsen – keramiske gaver, naturligvis!

NY FORMAND OG NÆSTFORMAND

Næstformand i CLAY Venners bestyrelse, Bodil Lütken, blev herefter valgt til fungerende formand indtil den kommende generalforsamling. Bodil forbliver medlem af museumsbestyrelsen.

Til ny næstformand blev bestyrelsens sekretær, Ole Rahbek, valgt. Ole beholder tillige opgaven som sekretær.

DET ER NU, VI SKAL STÅ SAMMEN OM AT STØTTE MUSEET

Næste punkt på dagsordenen den dag var, hvordan CLAY Venner kan bidrage med støtte til museet. Museet er gået glip af rigtig mange entréindtægter i lukningsperioden, så mange at museets udviklingsaktiviteter er sat i bero for en tid. En nem og ukompliceret måde for medlemmerne kunne være at undlade at benytte muligheden for fri entré via medlemskortet og i stedet betale ordinær entré på 100 kr., som opfordret til i mail til medlemmerne den 3. juni. Det skal understreges, at det er frivilligt, om man vil støtte museet på den måde.

ØKONOMISK HJÆLP TIL MUSEET

På den kommende generalforsamling vil bestyrelsen fremsætte et forslag til en anden form for økonomisk hjælp til museet. Nemlig, at den del af medlemskontingenterne, som knytter sig til museets lukningsperiode – små 3 måneder – konverteres til et direkte driftstilskud til CLAY Keramikmuseum i 2020. Det drejer sig om en fjerdedel af årets kontingenter, ca. 60.000 kr. Et forholdsvis beskedent – men dog synligt beløb, der vil medvirke til, at museet hurtigt kommer i god gænge igen. Det vil dog være op til de medlemmer, som deltager i den kommende generalforsamling at afgøre, om det er en mulig vej at gå.

Bestyrelsen har besluttet, at det forslag om forhøjelse af kontingentet, som blev fremsat til den aflyste general-forsamling i marts, ikke vil blive genfremsat ved den kommende generalforsamling.

KOMMENDE GENERALFORSAMLING

Efterfølgende drøftede bestyrelsen mulighederne for at afholde en ny ordinær generalforsamling til erstatning for den udsatte generalforsamling den 15. marts, der jo som bekendt måtte aflyses på grund af Corona-krisen. Generalforsamlingen skal afholdes hurtigst muligt efter, at situationen gør det muligt, dog nok først i det tidlige efterår. Søndag den 4. oktober er et forsigtigt bud.

NY GRAFIKER

CLAY Nyt har fået ny layouter, som det måske allerede kan ses i dette månedsblad.
Det er grafisk designer og cand.mag. Heidi Kunst, Kolding, der har sagt ja til at varetage layoutopgaverne for CLAY Nyt. Heidi, der ejer firmaet Kunstdesign.dk, har tidligere været ansat i flere grafiske firmaer og har desuden læst Nordisk sprog og litteratur på Aarhus Universitet og Syddansk Universitet.

Vi glæder os til samarbejdet med Heidi og takker samtidig den afgående grafiker, Claus Fenger, for sit mangeårige arbejde med CLAY Nyt.

TURE OG UDFLUGTER

Den planlagte tur til Frankrig i ugen efter Påske blev som bekendt aflyst. Turen er udsat til ugen efter Påske i 2021 (uge 14).

Alle indenlandske ture i 2020 er foreløbigt aflyst, indtil det står klart, både hvornår og hvordan de kan gennemføres på forsvarlig vis.

KERAMIKMARKEDET PÅ LILLEBÆLT-VÆRFTET DEN 13. SEPTEMBER, 2020

Hvis regler for forsamlinger tillader det, så afholder CLAY Venner i samarbejde med Dansk Pottemagerforening igen i år keramikmarked i de stemningsfulde rammer på Lillebælt-Værftet få minutters gang fra CLAY Keramikmuseum.

Markedet er planlagt til at finde sted søndag den 13. september fra kl. 10 til kl. 16 på Lillebælt-Værftet, Havnegade 98, 5500 Middelfart.

Følgende kunstnere deltager med en salgsstand på markedet:

Berit Elmkvist Kristiansen
Bibi Hansen
Bodil Sørensen
Christina Friis
Finn Risom
Gertrud Berg
Helene Thing
Inge Poulsen
Jenny Byskov Keramik
Jensen Potter v. Lilian K. Jensen
Jytte Lysgaard
Karin Petersen
Lis Høiby
Lissa Ladefoged
Niels Peter Fretheim-Nielsen
Northroup Keramik v. Signe & John Northroup
Pia Davidsen
Uri Avitan

CLAY I NYT

Udgives af foreningen CLAY Venner
Redaktion: Susan Lejsgaard, susanlejsgaard@gmail.com og Bodil Toft, btoft50@gmail.com
Layout: Heidi Kunst

Ophavsret: Redaktionen af CLAY Nyt bestræber sig på at kontakte alle retmæssige ophavsmænd m/k. Eventuelle overtrædelser er sket utilsigtet og uden forsæt.
Juni 2020. **Næste nr. udkommer primo september 2020.**